

КОНСТИТУЦІЯ

ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

VIII

ТОДИКІВСЬКІ ЧИТАННЯ

*Збірка тез наукових доповідей і повідомлень
Міжнародної наукової конференції
молодих учених, аспірантів і студентів
(2–3 жовтня 2015 року)*

ХАРКІВ
«ПРАВА ЛЮДИНИ»
2015

УДК 342.4(477)(082)
ББК 67.9(4Укр)400я43
К65

Редакційна колегія:

Голова — проф. А. П. Гетьман.

Члени: проф. Ю. Г. Барабаш, доц. Т. М. Слінько, проф. В. П. Колісник,
доц. А. К. Байрачна, доц. Г. В. Берченко, доц. Ф. В. Веніславський, доц. І. І. Дахова,
доц. О. П. Євсєєв, доц. О. Г. Кушніренко, доц. А. І. Летнянчин, доц. С. Ю. Лукаш,
доц. В. В. Речицький, доц. Є. В. Ткаченко, доц. Ю. В. Ткаченко, доц. О. О. Чуб,
ас. В. І. Ковтун, ас. О. О. Любченко, ас. К. О. Павшук,
асп. П. В. Романюк.

Конституція як основа розвитку правової системи. VIII Тодиківські читання. Збірка тез наукових доповідей і повідомлень Міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів (2–3 жовтня 2015 року) / За заг. ред. проф. А. П. Гетьмана. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. — Харків: ТОВ «Видавництво права людини», 2015. — 196 с.

ISBN 978-617-7266-48-7

У збірці містяться тези наукових доповідей та повідомлень учасників Міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів присвяченої пам'яті академіка права Ю. М. Тодики, що відбувалась 2–3 жовтня 2015 року у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого.

УДК 342.4(477)(082)
ББК 67.9(4Укр)400я43

ISBN 978-617-7266-48-7

© Колектив авторів, 2015
© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2015
© О. А. Мірошніченко, обкладинка, 2015

Овчаренко Олена Миколаївна
НЮУ імені Ярослава Мудрого,
к. ю. н., асистент кафедри організації
судових та правоохоронних органів

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Особливості відповідальності суддів Конституційного Суду України (далі — КС України) обумовлені принципом незалежності суддів, особливостями правового статусу цього Суду в системі поділу державної влади й характеру виконуваних ним функцій.

Чинне законодавство не передбачає дисциплінарної відповідальності судді КС України, наслідком якої є накладення дисциплінарного стягнення, не пов'язаного із позбавленням статусу судді. Такий підхід є виправданим, оскільки тлумачення права, яке є основною функцією КС України, захищено суддівським індемнітетом.

За міжнародними стандартами тлумачення права не може мати наслідком відповідальність судді, якщо тільки не буде встановлено його прямого, умислу судді на вчинення злочину або іншого протиправного діяння.

Притягнення суддів КС України до кримінальної відповідальності за чинним законодавством відбуватися відповідно до процедури, передбаченої для суддів загальних судів. Зокрема, згоду на арешт й затримання суддів КС України надає парламент, судді цього Суду є суб'єктами кримінальної відповідальності за постановлення ними завідомо неправосудного рішення (ст. 375 КК України). Таке законодавче регулювання призводить до зловживання правоохоронними органами інститутом кримінальної відповідальності щодо суддів КС України.

Процедура звільнення суддів Конституційного Суду України за порушення присяги за своїми сутнісними ознаками належить до підвиду дисциплінарної відповідальності судді, яка є несумісною із подальшим перебуванням його на посаді. Вона врегульована Законом України «Про Конституційний Суд України» й Регламентом цього Суду. Водночас звільнення

судді КС України за порушення присяги як вид відповідальності за певними ознаками наближається до конституційної (суб'єктний склад осіб, які накладають стягнення, складається із найвищих органів державної влади; присутні елементи політичної мотивації при ухваленні відповідних рішень; процедура такої відповідальності унормована конституційним законодавством).

Звільнення суддів КС України в порядку їх відповідальності має відбуватися із дотриманням вимог і стандартів належної правової процедури, які мають бути відображені у Регламенті КС України й Регламентах суб'єктів, відповідальних за формування цього Суду.

Порушення суддею КС України вимог і обмежень антикорупційного законодавства слід кваліфікувати як діяння, несумісне з подальшим перебуванням його на посаді.

Проектом Закону України «Про внесення змін до конституції України (щодо правосуддя)» 2015 р., розробленим Конституційною комісією, досить суттєво змінено підходи до відповідальності суддів КС України. Важливою гарантією незалежності судді КС України є закріплення на рівні Основного Закону так званого суддівського індемнітету: «Суддя КС України не несе юридичної відповідальності за голосування у зв'язку з ухваленням Судом рішень та наданням ним висновків, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку».

Автори проекту також окремо виділяють імунітет суддів КС України від судового переслідування: «Суддя КС України не може бути без згоди КС Суду України затриманий чи утримуватись під вартою до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання його під час вчинення або безпосередньо після».

Отже, на відміну від суддів судів загальної юрисдикції, зняття імунітету з суддів КС України буде здійснювати сам Суд, хоча процедура надання дозволу на затримання суддів є схожою із суддями загальних судів, і відрізняється лише за суб'єктом.

Також варто приділити увагу підставам звільнення суддів КС України та припинення їх повноважень, які у цілому майже повністю відтворюються аналогічні підстави для суддів загальних судів. Так, відповідно до статті 149-1

Проекту «підставами для припинення повноважень судді КС України є:

- 1) закінчення строку його повноважень;
- 2) досягнення ним віку сімдесяти років;
- 3) припинення громадянства України або набуття громадянства іншої держави;
- 4) набрання сили рішенням суду про визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним;
- 5) набрання сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення ним умисного злочину;
- 6) його смерті. Підставами для звільнення судді КС України з посади є:
 - а) неспроможність виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
 - б) порушення ним вимог щодо несумісності;
 - в) вчинення ним дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування своїми обов'язками — що є несумісним зі статусом судді Суду або виявило його явну невідповідність займаній посаді;
 - г) подання ним заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням. Рішення про припинення повноважень судді КС України або про звільнення з посади судді КС України ухвалюється Судом щонайменше двома третинами від його конституційного складу».

Отже, у Проекті Закону України «Про внесення змін до конституції України (щодо правосуддя)» 2015 р. має місце посилення гарантій незалежності суддів КС України при притягненні їх до відповідальності (чіткий порядок затримання судді КС України, чітке формулювання підстав його звільнення й припинення повноважень; закріплення принципу індемнітету судді КС України при ухваленні рішень цим Судом, зміцнення інституційних гарантій незалежності суддів, визначення на рівні Основного Закону процедурних аспектів звільнення суддів КС України й припинення їх повноважень).

Детальне виокремлення особливостей відповідальності суддів КС України свідчить про визнання на рівні законодавця особливостей відповідальності суддів КС України, які обумовлені його особливим статусом у правовій

системі й виключністю виконуваних ним повноважень. Диференціація процедури відповідальності суддів КС Суду України у довгостроковій перспективі має на меті дотримання балансу незалежності суддів, створення нормальних умов для функціонування цього Суду й досягнення режиму верховенства права.

*Рева Романа Романівна
НЮУ імені Ярослава Мудрого,
здобувач, кафедра конституційного права України*

ПРОБЛЕМИ ВІДХОДУ ВІД РАНІШЕ СФОРМУЛЬОВАНИХ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ У ПРАКТИЦІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Конституційний Суд України шляхом здійснення своїх повноважень забезпечує еволюційний розвиток Основного Закону України, запобігає її «старінню». Він відіграє особливу роль у забезпеченні принципу поділу влади, системи стримувань і противаг. Саме Конституційному Суду України належить провідна роль у вирішенні існуючих та можливих конституційних конфліктів між органами влади. При вирішенні яких Конституційний Суд України спираючись на норми конституційного права, виступає гарантом політичного миру й стабільності в суспільстві та державі, охоронцем конституційних цінностей.

Серцевиною рішень Конституційного Суду України є його правові позиції.

Перше посилання на власну висловлену раніше правову позицію зустрічається в рішенні Конституційного Суду України від 10 лютого 2000 року у справі № 2-рп/2000. З того часу Конституційний Суд України широко використовує практику посилання на раніше сформульовані правові позиції для мотивування ухваленого рішення.

Вважаємо, що правові позиції Конституційного Суду України займають самостійне місце серед явищ правової дійсності.